Ψυρρή: Η συνοικία στην Αθήνα με στυλ και ταυτότητα – Αυτή είναι η ιστορία της

Από το απόγειο στην πτώση και πάλι στην ανοδική πορεία - Η ξεχωριστή περιοχή που πάντα αποτελεί σημείο αναφοράς στην πρωτεύουσα

από **Newsroom** 05/01/2022

Πάμε στου Ψυρρή; Στη γραφική περιοχή που βρίσκεται στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας, στα βορειοδυτικά της Πλατείας Μοναστηρακίου. **Είναι μια από τις παλαιότερες συνοικίες της πόλης. Και ιδιαίτερη. Έχει να μας διηγηθεί αμέτρητες ιστορίες.** Άξονας της είναι η πλατεία της (πλατεία Ψυρρή ή πλατεία Ηρώων) από τη οποία ξεχύνονται οι πέντε δρόμοι που ορίζουν την περιοχή: Μιαούλη, Καραϊσκάκη, Αγίων Αναργύρων, Αριστοφάνους και Αισχύλου. Πολεοδομικά μιλώντας, η περιοχή έχει σχεδόν τετραγωνικό σχήμα. Μέχρι και τα Οθωμανικά χρόνια η… επικράτεια της ήταν πολύ μεγαλύτερη, καθώς περιλάμβανε και ολόκληρη την περιοχή που σήμερα είναι γνωστή ως Μοναστηράκι, φτάνοντας μέχρι το Θησείο και τα όρια της Πλάκας. Μετά τη διάνοιξη της οδού Ερμού το 1835 σύμφωνα με το σχέδιο πόλης που εκπόνησαν οι αρχιτέκτονες Σταμάτης Κλεάνθης και Έντουαρντ Σάουμπερτ το 1833, το Ψυρρή αποκόπηκε από το νότιο τμήμα του, το οποίο τελικά θεωρήθηκε ξεχωριστή συνοικία.

Χαμένοι θησαυροί: Εντυπωσιακά κτήρια της Αθήνας που δεν υπάρχουν πια

Ψυρρή: Ιστορίες για… αγρίους

Η ονομασία της περιοχής έχει τις ρίζες της στα μεσαιωνικά χρόνια και προέρχεται από το επώνυμο Ψυρής, που έφερε κάποιος Αθηναίος. Ο Ψυρής έχτισε την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου στη σημερινή πλατεία Ηρώων, η οποία κατεδαφίστηκε κάποτε, όπως και άλλες εκκλησίες της Αθήνας. Το επώνυμο του ευεργέτη σήμαινε Ψαριανός, δηλαδή αυτός που κατάγεται από το νησί Ψαρά, που τα αρχαία χρόνια το έλεγαν Ψύρα ή Ψυρία. Τόσο παλιά είναι και η ιστορία του Ψυρρή…

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας εδώ έμενε ο Άγγλος ποιητής και φιλέλληνας λόρδος Βύρωνας. Για την ακρίβεια, διέμενε στην οικία του υποπρόξενου της Αγγλίας, Θεόδωρου Μακρή. Εκεί, γνώρισε την Θηρεσία Μακρή, την οποία και ερωτεύτηκε. Πριν και από αυτόν, πρώτη φορά του Ψυρή αναφέρεται στο βιβλίο του Γάλλου γιατρού Σπον με τίτλο «Ταξίδι σε Ιταλία, Δαλματία, Ελλάδα και Ανατολή» το 1678, στο οποίο η συνοικία παρουσιάζεται ως ένα από τα οκτώ πλατώματα της Αθήνας. Κοντά στου Ψυρρή, υπάρχει και **ο Μπύθουλας της Μαντάμ Σουσού. Γνωρίζετε, άραγε, ποια ήταν η περιοχή που πρωταγωνιστούσε στη σειρά;**

Αρκετές οι αλλαγές στην ευρύτερη περιοχή του Ψυρρή μέχρι να αποκτήσει την εικόνα που όλοι γνωρίζουμε

Επιστρέφοντας στου Ψυρρή, από το 1862 μέχρι και το 1897 ήταν άντρο των κουτσαβάκηδων. Η λέξη κουτσαβάκης προέρχεται από τον καβγατζή δεκανέα του ιππικού Δημήτριο Κουτσαβάκη, που έδρασε επί Όθωνος. Οι πρώτοι κουτσαβάκηδες της Αθήνας ήταν Αϊβαλιώτες που αρχικά εγκαταστάθηκαν στην Σύρο. Αργότερα, όταν η Αθήνα έγινε πρωτεύουσα, οι Αϊβαλιώτες και οι Συριανοί μάγκες εγκαταστάθηκαν στη συνοικία του Ψυρρή. Αν σας αρέσουν οι ιστορίες για την Παλαιά Αθήνα, ακόμη κι αν είστε βέρος Αθηναίος και πιστεύετε πως τις γνωρίζετε, μπορείτε να μάθετε πολλά εάν επισκεφθείτε το **Μουσείο της πόλεως των Αθηνών**. Μετά την εκδίωξη του Όθωνος, για να επιστρέψουμε στην περιοχή, οι κουτσαβάκηδες γνώρισαν μεγάλες δόξες, γιατί τα κόμματα τους χρησιμοποιούσαν σαν τραμπούκους. **Του Ψυρρή έγινε τότε μια από τις πιο επικίνδυνες γειτονιές της Αθήνας.**

Κι αυτό, γιατί πολλές φορές οργάνωναν ληστείες και επιδρομές εις βάρος πολλών εμπόρων φτάνοντας πολλές φορές και στο σημείο της δολοφονίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο πυρπολισμός του σπιτιού του Ισπανού τυχοδιώκτη Δαυίδ Πατσίφικο την ανάσταση του 1847, επειδή πρόσβαλε το έθιμο της περιφοράς του επιταφίου τη Μεγάλη Παρασκευή και το κάψιμο του Ιούδα που ακολουθούσε.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε διπλωματικό επεισόδιο, με αφορμή αυτή την καταστροφή, γεγονός που έμεινε γνωστό με τον τίτλο «Παρκερικά». Τέλος στη δράση τους έβαλε το 1893 ο τότε αστυνομικός διευθυντής Αθηνών-Πειραιώς, Δημήτρης Μπαϊρακτάρης, ο οποίος μέσα σε έναν μήνα καθάρισε την περιοχή. Ιδιαίτερη είναι και η ιστορία που κρύβεται πίσω από τις **τέσσερις περιοχές στην Παλιά Αθήνα που άλλαξαν όνομα μέσα στα χρόνια.**

Ψυρρή: Πώς άρχισε ο μύθος για την έξοδο των Αθηναίων

Παρόλα αυτά, του Ψυρρή ζούσε ήδη τη συνύπαρξη πλούσιων Ελλήνων της διασποράς (όπως ο ηγεμόνας της Ουγγροβλαχίας Ιωάννης Καρατζάς), οι οποίοι επιλέγουν την περιοχή για να ανεγείρουν τις μόνιμες κατοικίες τους, ενώ σε τρώγλες και σε μικρά δωμάτια μένουν οι φτωχοί Αθηναίοι. **Στο τέλος της επανάστασης και στην αρχή της σύστασης του νέου ελληνικού κράτους η περιοχή αρχίζει να λειτουργεί ως πόλος διασκέδασης για τους Αθηναίους.** Στις ταβέρνες και τα καπηλειά της περιοχής συχνάζουν από υψηλά ιστάμενα πρόσωπα όπως Βασιλιάδες και υπουργοί μέχρι απλοί εργάτες.

Ο βασιλιάς Όθωνας αλλά κι ο Γεώργιος Α' ήταν από τους συχνούς επισκέπτες της συνοικίας. Ο πρώτος μάλιστα είχε μια ιδιαίτερη προτίμηση στη ταβέρνα που ονομαζόταν «Του Γιαβρούμ», ενώ ο δεύτερος αρεσκόταν στην καλή ρετσίνα που προσέφεραν τα ταβερνάκια. Το κλίμα της χαράς και της κατάνυξης συμπλήρωναν οι κανταδόροι-πλανόδιοι μουσικοί οι οποίοι έμπαιναν στα ταβέρνες και άρχιζαν τις μουσικές και τα τραγούδια.

Καταστήματα στου Ψυρρή, στο κέντρο της Αθήνας, που έχουν να διηγηθούν πολλές ιστορίες.**Ανάμεσα στις ξακουστές ταβέρνες της εποχής ήταν μεταξύ άλλων, του «Ζώη», του «Σαλίγκαρου», του «Τασούλη», του «Χρυσού» κ.α Διάσημο ήταν και το «Καφέ-Αμάν», το οποίο βρισκόταν δίπλα στο ιστορικό θέατρο του Μπούκουρα.**

Σου Ψυρρή, ένα… super market διασκέδασης

Του Ψυρρή έχει προλάβει να πάρει ένα χαρακτήρα συνώνυμο με τη διασκέδαση ήδη από τη δεκαετία του '90 όταν και γνωστά θέατρα δημιουργούν εδώ τη στέγη τους. Ταβέρνες και καφενεία υπήρχαν ανέκαθεν αλλά πάντα με έναν χαρακτήρα αυθεντικό, λαϊκό και λίγο underground. Αυτό που αλλάζει εδώ από το 2000 είναι η ανάδυση του Ψυρρή η οποία υπαγορεύεται από την ζήτηση για νέους χώρους και την ενθάρρυνση των μικροεπενδυτών. **Η έκρηξη της διασκέδασης είναι τέτοια που από ένα σημείο και έπειτα ούτε οι Αθηναίοι οι ίδιοι δεν μπορούν να παρακολουθήσουν.**

Χαμηλά σπίτια κατεδαφίζονται για να γίνουν πάρκινγκ και bar. **Τα πλοκάμια της διασκέδασης αλλά και του εμπορίου απλώνονται παντού και δημιουργούν από μικρά, καλλιτεχνίζοντα μπαράκια και «ψαγμένες» γκαλερί μέχρι bar και club με industrial αισθητική.** Μαγαζιά που πουλούν οτιδήποτε χειροποίητο, ένα concept store σε νεοϋορκέζικο στυλ, latin bar σε διατηρητέο νεοκλασικό, κρεπερί στα ισόγεια παλιών αθηναϊκών βιοτεχνιών, mega clubs. Ο κατάλογος είναι πραγματικά ατελείωτος.

Μια εικόνα στου Ψυρρή που συναντά ο επισκέπτης εδώ και δεκαετίες. Φαγητό, μουσική και διασκέδαση

Είναι η «χρυσή πενταετία» των αρχών των '00s, από το 2001 έως το 2006. Η έκρηξη της συγκεκριμένης μορφής διασκέδασης «συνοδευόταν» και από μια άλλη πλευρά. Αυτή στην οποία πρωταγωνιστές είναι οι κάτοικοι που αρχίζουν να εγκαταλείπουν τα σπίτια τους, όπως και οι λιγοστοί βιοτέχνες (δερματάδες, τσαγκαράδες, κτλ οι οποίοι βρίσκονται εδώ από την δεκαετία του 1960) λόγω της μεγάλης οχλαγωγίας και φασαρίας (σαν ένα συνεχόμενο Mykonos By night) αλλά και των αντικειμενικών αξιών που έχουν φτάσει… στον Θεό. **Του Ψυρρή έχει πια μετατραπεί σε super market διασκέδασης.**

Από το 2006-07 και μετά, αυτή η περίοδος αρχίζει να λήγει άδοξα όταν οι διψασμένοι για νέες συγκινήσεις Αθηναίοι μεταναστεύουν μαζικά προς το Γκάζι Του Ψυρρή γίνεται για πολλά χρόνια μια θλιβερή σκιά του εαυτού του. Παρόλα αυτά, όπως συνέβη και με το

κοντινό Γκάζι το οποίο έζησε μια αντίστοιχη πενταετία εκτόξευσης και μετά εγκατάλειψης εν μια νυκτί, η κατάσταση ξαναβρήκε την ισορροπία της.

Του Ψυρρή ήταν πολύ σκληρό για να πεθάνει. Η μεγάλη του ιστορία και η ταυτότητα του που αναδύθηκε ξανά, έφεραν την γαλήνη πίσω στην περιοχή. Τα μεγάλα και εντυπωσιακά murals και street art graffiti από τους καλύτερους καλλιτέχνες της Αθήνας έδωσαν άλλωστε νέο ζωηρό χρώμα στου Ψυρρή. Άλλωστε, τα κλασικά στέκια που δεν ήταν μέρος της μόδας της εποχής, παρέμειναν.
Πράγματα που ίσως δεν ξέρετε για του Ψυρρή

- **Στη συμβολή των οδών Σαρρή και Αγίων Αναργύρων βρισκόταν κάποτε η μπακαλοταβέρνα του Καχριμάνη.** Ήταν μόνιμο στέκι του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Ο γνωστός διηγηματογράφος έμεινε στου Ψυρρή για περισσότερα από είκοσι χρόνια, κατά βάση σε μια υγρή και ανήλια τρώγλη, κοντά στον Άγιο Αθανάσιο.
- **Στην οδό Ρήγα Παλαμήδη βρίσκεται το αυτοδιαχειριζόμενο σήμερα πια θέατρο «Εμπρός». Εκεί υπήρχαν κάποτε τα τυπογραφεία της εφημερίδας «Εμπρός», του Δημήτρη Καλαποθάκη.** Ο δημιουργός της ήταν δημοσιογράφος που το 1904 είχε διακριθεί και σαν θεατρικός συγγραφέας. Η εφημερίδα ξεκίνησε να εκδίδεται μετά το θάνατο του Χαρίλαου Τρικούπη. Ξαναβγήκε μετά την απελευθέρωση, το 1945, από το γιο του Αλκιβιάδη που ήταν και ο ίδιος δημοσιογράφος. Το κτίριο έχει χαρακτηριστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ως μνημείο in situ αλλά παρόλα αυτά κάθε χρόνος που περνάει τα πλήγματα που δέχεται το φέρνουν σε δεινή θέση.

- **Η εκκλησία Άγιοι Ανάργυροι στην πλατεία του Ψυρρή, υπήρξε η λαμπρότερη και ιστορικότερη της περιοχής.** Κατασκευάστηκε τον 11ο αιώνα και έχει μορφή σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού με τρούλο, μορφή συνηθισμένη για τις εκκλησίες της εποχής αυτής. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της είναι ο τρούλος, ο οποίος είναι «διπλοθολικός», έχει δηλαδή δύο πατώματα. Το χαρακτηριστικό αυτό είναι ιδιαίτερα σπάνιο στην Ελλάδα Η εκκλησία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη ζωή του Ψυρρή κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας και του αγώνα για την απελευθέρωση. Μάλιστα, στον αυλόγυρο της θάφτηκε κι ο οπλαρχηγός Παναγής Κτενάς, που είχε ορκιστεί πρώτος φρούραρχος της Αθήνας και σκοτώθηκε σε ατύχημα στη διάρκεια των πανηγυρισμών για την απελευθέρωση της 10ης Ιουνίου 1822. Μερικές εκατοντάδες μέτρα παραπάνω, ανηφορίζοντας προς το Σύνταγμα, βρίσκεται **η Καπνικαρέα, η διάσημη εκκλησία της Αθήνας.**

-